

2x
Viktor Jeriha

OBRAMBA MONNEGRE

Strmo se je dvigala vijugasta pot, sonce je že davno zatonilo za obronki aragonskih hribov, po kamnitni stezi so šli težko obloženi mezgi, povezani med seboj z vrvmi. Previdno so stopale živali v gosjem redu, tu in tam se je zaiskrila iskra izpod kopit. Na čelu te čudne karavane pa je stopal mulero Antonio, tiho pojoč svoj "flamengo". Na prvi jasi je ustavil živali in pobožal vsako izmed njih.

Antonio je pregledoval tovarna sedla, ali je jermenje dovolj zategnjeno, popravljaj razne malenkosti, in ko je v medli mesečini spoznal, da je vse v redu, je s tihim glasom poveljeval: "Andalante!" Spet se je dvigala pot skozi borov gozdič, sem ter tja je videl v mesečini bele skale. Že deset dni leze vsak večer v hrib, tam za prvim hribom je prva linija 129. interbrigade, ki ima pomembno nalogo, da brani gospodujočo točko Monnegro.

Vsak večer je treba prinašati hrano, municijo in druge potrebščine. Vselej ga s hrupom sprejmejo "dimitrovci". Dobri fantje so to, zbrani iz raznih dežel, a najbolj se razvesele časnikov in cigaret.

V zrak je švignila raketa, tiha foranta je oživela, za prvim prasketanjem pušk so se oglasili mitraljezi z dolgimi rafali, bljuvajoč smrt iz razbeljenih cevi... Boj se je stopnjeval. Antonio je spravil živali v neko kotlino, da so bile varne pred svinčenkami, kajti ogenj se je razbesnel do skrajnosti. Po enournem boju je ogenj odnehal tako naglo kot je vzplamenel.

Antonio se je s svojo karavano hitro odpravil na pot, pospešil je hojo, kajti vedel je, da ga bodo v bataljonu zafrkavali, češ da je gotovo v zaledju zaril nos v zemljo in se mu ni dalo naprej.

Po enourni hoji po raznih ovinkih in strminah je Antonio prišel na odsek, kjer je bila I. četa, "Gubčeva", zakopana v strelskih jarkih na obronku borovega gozdiča, in sprejela Antonia s porogljivim klicem: "Ej, hombre Antonio, tu vienes mai tarde!" S sopihajočim glasom je hitel Antonio pripovedovati, kako ga je ogenj prikoval na zemljo in da oni tega ne vedo, ker je bil na njihovem odseku mir. Smehal se je vodnik Pavle in pohvalil njegovo previdnost ter odšel klicat fante: "Intendantura je tu!" Iz vseh lukenj so jeli lesti ljudje in pomagali so Antoniu odlagati z živali bremena. Pavle je poklical še šefa sanitete Martina; ta je vedno razdeljeval hrano, ki so jo danes kuharji izvrstno pripravili, kajti dobili so razen vsakdanje hrane še okusen paprikaš in sodček konjaka.

Čisto tiho je pristopil komandir Rozman, počakal pri Martinu, da je poslednji mož dobil hrano in zamenjal straže, da so tudi one prejele svoj obrok.

Komandir Rozman, vodnik Pavle in Martin so nato zlezli v četni bunker, kjer se je Martin jezil nad vžigalnikom, ki mu ni hotel prižgati priljubljene cigarete. Naposled se mu je le posrečilo prižgati cigareto in svetilko, ki je medlo razsvetljevala borno bivališče.

Sedeč na municijskem zaboju so večerjali, kar jim je šlo zelo v slast. S pozdravom "dober večer" je prilezel v luknjo še sarjento I. sektorja, Jože; in tako je bil zbran ves štab Gubčeve čete.

"Sumljiv se mi zdi današnji mir", je pripomnil vodnik Pavle in si popravil znojne lase. "Mir pred viharjem," je pripomnil komandir Franc Rozman, ki se mu je v hipu zresnil obraz. "Moram vam sporočiti ukaz štaba brigade. Komandant major Vacek ugotavlja naslednje: naš bataljon je potisnjen v obliki izbočenega loka naprej, levo od nas je jugoslovanski bataljon Vuković, desno od nas pa je vkopana 6. španska pehotna brigada. Naši opazovalci in obveščevalna služba so ugotovili veliko premikanje proti našim polo-

žajem. Že po dosedanjih bojih je razvidno, da je sovražnik v ofenzivi, mi pa v defenzivi. Sovražnik bo poizkušal izsiliti prehod prav čez naše položaje, ker je edinole tu za prehod primeren teren. Prav ti, Pavle," je nadaljeval komandir Rozman, "moraš najbolj paziti na svoja mitraljezna gnezda, orožje mora biti pripravljeno, municijski pasovi nabiti in ljudje v strogi pripravljenosti, ker lahko pričakujemo, da bo sovražni napad naperjen prav proti nam. Vsi trije bataljoni in brigade so v strogi pripravljenosti. Ti pa, Jože, uredi svoje fante, kot si jih vedno doslej!"

Medtem se je vrnil Martin, ki je za hip odšel iz podzemnice, in prinesel neke dokumente, ki jih je dobil pri mrtvih sovražnikih. "Mohamed ben Ali", se je glasil eden teh dokumentov, iz česar je bilo razvidno, da so pred njihovimi položaji Marokanci, ki so jih frankovci uporabljali za čete za naskok.

Komandantova ura je kazala polnoč, ko so se naši znanci razšli.

Pavle je prišel v svoje mitraljezno gnezdo, kjer sta s stražarjem hitro prebudila vse moštvo, ki je po navodilih svojega vodnika začelo utrjevati gnezdo še s skalami in vse kamuflirati z mahom. Vsepovsod so bile pridne roke na delu, saj je bilo treba vzdržati sovražni naval do zadnjega moža, kot se je glasilo povelje komandanta Vaceka.

Narahlo se je začela vzdigovati jutranja meglica, začelo se je svitati in od Sredozemskega morja sem so pihale rahle sapice. Prvi sončni žarki so pozlatili nebo, gozd je oživel, narava se je prebujala. Z naših gričev se je odpiral čudovit pogled na vrh La Peña gordo, ob vznožju katerega se je vila cesta, ki je peljala v vasico Linares. Vsepovsod je bila zemlja razrita, frontni položaji so se namreč vlekli od vzhoda proti jugu.

Zdaniilo se je popolnoma, obetal se je lep in vroč junijski dan.

Komandir Rozman se je prebudil, poklical kurirja in mu naročil, naj skliče vse vodnike na kratek posvet za velikansko skalo. Prišli so: vodnik II. sekcije Dias, vodnik III. sekcije Jože, vodja mitraljezcev Pavle in vodja sanitete Martin. Tiho je povzel besedo komandant in vprašal, ali so opazili kaj novega. Odgovor se je glasil: "Nič!" Samo Pavle je pripomnil, da je opazil z daljnogledom njihove straže. Razhod. Komandant in Pavle sta odšla na opazovanje v mitraljezno gnezdo. Maksimovka je bila vkopana, pred njo je bil ščit, ki ščiti strelca, da pa je strelec zaščite tudi od strani, je izkopana jama, v kateri stoji strelec, ki je tudi zgoraj ob straneh zaščiten z vrečami peska. Streha bunkerja pa je iz debelih hlodov, vrh katerih je prst ojačena s skalami.

Strelec Branko je opozoril komandanta Rozmana, kam naj skozi strelno lino nameri daljnogled, da bo opazil sovražnega stražarja, ki ga je Rozman kmalu našel. Stal je namreč negibno v gostem grmovju. "Mogoče bo na našem odseku mir, zato naj polovica moštva počiva, druga polovica pa mora biti v stalni pripravljenosti!" je odredil komandant Rozman in odšel dalje po zveznih jarkih.

Kaj malo časa je preteklo po komandantovem odhodu, ko je strelec Branko, ki je stal na opazovalnici, s presunljivim krikom zavpil: "Fašisti se premikajo po hribu navzdol." Vse cevi so naenkrat usekale po sovražniku, kot so to dimitrovci vedno znali. Začel se je bojni ples. Posamezni sovražni vojaki so skokoma napredovali in pri tem izkoriščali vsako najmanjše kritje.

Branko pa je z maksimovko kosil levo, desno, navzgor in navzdol, kakor mu je dajal povelja Pavle in nabijač Karlek, ki je hkrati lepo uravnaval pasove z naboji. Vsi ostali pa so nabijali pasove in po 2000 izstreljenih nabojih izmenjali cev in dolili v hladilnik vode.

Prvi val je bil odbit, sovražnik je bil sedaj prikovan na zemljo in ni mogel ne naprej ne nazaj. Ranjenci so se potuhnjeno plazili po nizki travi, kar pa jim ni uspelo, ker je bil ogenj dimitrovcev nizek. Vsepovsod so ležali mrtvi in ranjeni sovražni vojaki pred našo linijo. Toda že je prihajal nov val, tokrat ne tako previdno kot prvič, temveč bolj množično. In zopet je zapela maksimka. Marokanci so se približevali z upognjenimi hrbti, ščitil pa jih je ogenj njihovih mitraljezov. S strahovitim ognjem je bataljon Dimitrov to jutro še dvakrat odbil sovražnikov naskok.

Komandant Vacek je medtem nervozno stopical v majhni sobi, ki je bila vsa ovešena z zemljevidi. Nenadoma zabrni poljski telefon. "Halo, tu štab bataljona Demitrova major Šuster. Po obvestilu komandirja Gubčeve čete Rozmana je ta s pomočjo bataljona Djaković že dvakrat odbila sovražnikov napad. Nasprotnik je imel strahovite izgube. Sovražnik je pustil pred našimi linijami silno mnogo mrtvih in ranjenih. Prosimo za municijo in ročne granate." Nasmeh je zaigral v očeh komandanta Vaceka. "Vrli fantje so to, tile dimitrovci!" Vedel je, da bodo kljub pomanjkanju municije vzdržali, čeprav je imel sovražnik mnogo vojne tehnike, ki so mu jo pošiljali Nemci in Italijani, in čeprav so fašiste vodili izbrani nemški in italijanski oficirji.

Medtem se je vsa brigada strahovito upirala in sovražni napadi so se izjalovili. Val za valom so šli sovražnikovi vojaki v napad, očitno je sovražnikov štab podcenjeval naše vojake.

Sovražnikov naval je pojenjal. Od Sredozemlja sem pa se je začul ropot motorjev in že so prihajala sovražnikova letala v lepih formacijah nad naše položaje. "Vsi ostanite nepremično na svojih mestih!" je krinik komandir Rozman, "vsakdo naj dobro opazuje sovražnika, da se pod kritjem letalstva ne prikrade do naših položajev," medtem je opazoval z daljnogledom letala. Prva formacija je spustila svoj tovor za našimi položaji na prometne žile. Se-

demnajst jat je odvrгло svoj tovor in posejalo pokrajino s številnimi lijaki, da bi človek mislil: ves promet bo za vedno ustavljen. Toda ko so odleteli, se je življenje takoj obnovilo.

Opoldne so fašisti nastopili z bobnajočim topniškim ognjem. Grozno so trgale granate po položajih bataljona Demitrova. Fašistično poveljstvo je bilo besno nad odporom teh mednarodnih klatežev, kakor so vedno imenovali interbrigade, imeli pa so respekt pred njimi. Zdaj je skoncentrirala petnajst baterij težkega in lahkega topništva, obsula z jeklom in ekrazitom več kot 1 km dolgi položaj, da bi izsilila preboj. Ves hrib je bil ovit s temnosivim dimom. Drevesne krošnje so frčale na tla in težka granata je udarila v mitraljezno gnezdo, ubila dva in grozno razmesarila tri borce. Topniški ogenj pa je še vedno naraščal. To pot se je izkazal Martin za dobrega vojaka. Glavna njegova skrb je bila, da s pomočjo drugih tovarišev spravi ranjence v dolino. To pa je bilo zelo težko, ker so fašisti držali tudi zaledje pod hudim ognjem in s tem tudi ves hrib Monnegra. Vrste dimitrovcev so se vidno redčile, mrtve so pustili, ranjene odnašali. Prenos ranjencev je terjäl vedno več žrtev. Samo Pavletov bunker je kljuboval silnemu ognju, "forteresa gorda" so ga imenivali španci, pa ne zato, ker bi bil tako močno zgrajen, marveč zato, ker je ležal nekoliko pred linijo, pa ga ni nobena granata povohala. Položaj je skrbel komandirja Rozmana, ker je izgubljal vedno več ljudi, in je zato postavil za svojega namestnika Jožeta. Ko je pregledoval položaj gubčevcev, je naletel na mnogo mrtve in ranjene. Vendar je našel še ljudi ob orožju. Tako se je priplazil tudi v II. vod svoje čete, kjer ga je vodnik Diaz opozoril, naj pogleda. Topniški ogenj se je medtem podaljšal v zaledje, sovražnik pa se je vnovič pripravljäl na napad. Komandir je dal preživelim borcem navodila in odšel nazaj. "Forteresa gorda" je ostala nedotaknjena.

Po večurnem strahovitem obstreljevanju, je topništvo prenehalo in fašisti so znova prešli v napad, toda izbrali so drugo pot

skozi gozd in napadli četo Gotwald. Tam je ostal samo vodnik Diaz z nekaj vojaki; mogoče so fašisti opazili to šibko točko in napadli v to smer. V Pavletov bunker je prisopihal komandir Rozman. "Mitraljez je treba izvleči in ga za vsak primer prisloniti na okope, kajti linija je v drugi sekciji prebita. Dva moža naj ostaneta pri njem, drugi za meno!" Pavle in Jože sta stekla po jarkih, Rozman pa je s kakimi 15 možmi napredoval po gozdu, da bi prišel II. sekciji na pomoč. Medtem pa so fašisti že od strani lezli v položaje druge sekcije. Neki posebno drzen fašist je na vrhu hriba že zasadil rdeče-belo zastavo, pa ga je Martin z ročnim mitraljezom zbil na tla. Sedaj je nastal boj moža proti možu. Vodnik Diaz je odprl zaboj ročnih granat, ki so kmalu mesarile fašistične vojake, in zopet je peščica gubčevcev odila napad. Vendar je komandant Rozman sprevidel, da se s to peščico ne bo mogel več dolgo držati, ko je v lepem strelskem redu že prihajal bataljon Masaryk na pomoč. Boj je bil za danes končan.

Vir: "Bili smo v Španiji", DZS, 1958, str. 304-311.